

K Ó K A Y P Á L :

DIJLOVAGLÁS

KÓKAY PÁL: DIJLOVAGLÁS

"HÁTULRÓL - ELŐRE"

/: A ló szárhoz lovaglása. :/

A lovaglásban a jóhoz nagyon közel áll a rossz. A lovas észre sem veszi, s a jó utról a gyors eredmény felmutatása utáni törekvése rossz utra téríti. A helyes irányzatot így elhagyó lovasnak sikerül esetleg lovával egyideig-óráig tartó eredményt elérni, de sohasem lesz az az érzése - ha komoly és tárgyilagos -, hogy lova lovaglás alatt teljesen alávetette magát akaratának.

Indittatva érzem magam, hogy rámutassak azokra az elvekre, melyek követésével megszüntethető sok lovaglási visszasság, s melyek betartása öntartásban mozgó lovat eredményez.

Helyes iskolatartásban akkor mozog a ló, ha abba a keretbe, amelyet a zabla, a lovas ülőcsontjai és két combja határol, mozgási szerveivel hátulról előre felé puhán és önként behelyezkedik a lovas ilycélu segítségei nélkül is.

A helyesen lovagolt ló mindig a zabla után nyulik, a lovas által megszabott keret akar tag, akár szűk, mindig igyekszik azt puhán kitölteni. Más szóval, ha egy lovat az összeszedés legfelső határáig feligazítok, s ezután a keretet fokozatosan tagitom, vagyis szárat engedek, a lónak anélkül, hogy a támaszkodás folytonossága megszakadna, a zabla után kell nyulnia, olyannyira, hogy orra a zabla követése következtében majdnem a földre ér, két mellső lába elé jut. Ha most ebből a kinyújtott helyzetből fokozatosan szűkitem az említett keretet, a lónak a támaszkodás megszakítása nélkül fokozatosan fel kell igazodnia.

Hibás lovaglás bizonyosága, ha a feligazított ló a hosszabbra eresztett szárnak nem nyulik azonnal utána, hanem megmarad nyakával a feligazítás külső formájában, s a hosszabbra eresztett szár ennek következtében lötyög.

Mielőtt azonban a szárhozlovaglás lényegébe belemélyednénk, szűk-ségesnek tartom az alábbiak megállapítását: Helyes iskolamunkát csak az a lovas tud végezni, akinek független ülése van.

Független az ülése a ló mozgásától és független saját maga ösztönös beidegződéseitől, vagyis, ha uralkodni tud végtagjain. Pl.: ha combot üt, vagy sarkantyut ad egyidejűleg, nem huz a ló szájába.

A lovonulás és lovaglás nem azonos fogalmak. A lovonulás lényege abban áll, hogy a lovas testével puhán követi a ló mozgását, lovaglási szerveit nem használja, nem ad segítségeket. Pl.: a futószárazásnál.

Ezzel szemben a lovas akkor lovagol, ha lovaglási szerveit használja. Melyes a lovaglási szervek? Az ülőcsontok, a combok, a két kar és a felsőttest. Az a jó lovas, aki lovaglási szerveit egymástól függetlenül tudja használni. A jó lovas teste négy részből áll: A talptól a térdig, a térdtől a csipőig, a csipőtől a fejbubig és a két kar. Ezt a négy testrészt annak dacára, hogy szervesen összefügg, egymástól függetlenül is kell tudni alkalmazni, ha jól akarunk idomítani. Az ilyen lovas a merev lovon az el-, illetve átengedettséget nem akarja egybevágó segítségekkel kikényszeríteni, ami amugy sem fog sohasem sikerülni, hanem ennek elérésére külön választott segítségeket ad. Különválasztott segítségek: combot ütök és szárat engedek, vagy a szárákkal felveszek és a combokkal nem hajtok, csak vonalon tartom a ló farkát, csizmáimmal és a két szárral. Egybevágó segítségek: szárat állitok és combbal léptetek. Ezt azonban csak átengedő lónál bizonyos gyakorlat megkezdésére jeladásul szabad használni, pl.: a "piaffe", vagy a "passage" megkezdésére.

A kéztartás akkor helyes, ha az alsókarok a szár törés nélküli folytatását képezik. A könyök a csipő magasságában a test mellett marad. Ez a meghatározás a kéznek "hordozott" helyzetet ad. A kezet leszorítani tilos! Aki a kéz leszorításával véli elérni a ló tartásba hozatalát, az csak hamis kráglit tud csinálni, ilyenkor a ló csak a zablától a marig, szóval csak a nyakával jön tartásba, holott a lónak a zablától a hátsó patáig egész testével kell tartásba jönnie. Az ilyen lovas a kezével akarja a lovat belovagolni, az ilyen lovas nincs tisztában a "hátulról előre" lovaglás lényegével, az ilyen lovas "előlről hátrafelé" lovagol.

Az így lovagolt ló csak addig marad nyakával tartásban, amíg a lovassal egy nézetben van. Az öklöket úgy kell hordozni, mintha azokban egy-egy pohár vizet vinne a lovas, s a víznek nem szabad kilötyögni.

A combtartás akkor helyes, ha a csizma bőre a ló szőrén nyugszik. A lovas térde és a csizma hegye függőleges egyenesbe esik. A comb úgy fekszik a ló oldalán, mintha oda lenne festve. A csizma orrát úgy kell hozdorni, hogy a talp vízszintes legyen. Így minden irányban rugalmas marad. A térd puhán a nyereghez zárandó, ez biztosítja a helyes combfekvést és módot ad a helyes comb és szár segítség-üléstől és a ló mozgásától való független és időjékori adására.

A felsőtest tartása akkor helyes, ha úgy tartjuk, mintha ajtófélfával melletted állanánk, a medencecsontunk, egész hátgerincünk, s fejünk hátsó része az ajtófélfához ér, más szóval függőleges egyenesbe esik. Ez a helyzet még a mellkas kidomborodását is eredményezi, ami az ülésnek feligazitott formát ad, az összképet könnyeddé teszi. Helytelenül ül az a lovas, akin látszik, hogy nehezebben esik a lovaglás. Az ilyen lovas keresztcsontja a függőlegetől hátrafelé tér. Ezzel vele jár a has behúzása, a fej előredugása, a térd kinyitása és a lábak előrenyújtása. Az ilyen lovas a rázás, vagyis önmagát visszatartó ferde lovat nem lovagolja hátulról előre, hanem leszorított kézzel lekráglizza. Az ilyen ló, annak dacára, hogy kráglival megy, még mindig ráz, ugyanis csak a nyakával van tartásban. A lovas tehát, hogy üggetésben úgy ahogyan ülve tudjon maradni, a ló minden egyes merev üggetés lépését kikerülendő, hasát az üggetés ütemének megfelelően behuzza, s ezzel egyidejűleg fejét előre dugdosva azzal bölintgat, csizmáival pedig kalapál. Ezt "hamis puha ülésnek" hívjuk. A lovas, ahelyett, hogy a lovat helyes mozgásra tanítaná, alkalmazkodik a ló hibás járásához, mozgásához. Az ilyen lovasnak ilyen lovon rövid vágtában is repülni fognak kifordított combjai, ülése nyugtalan lesz. Az ilyen ülésű lovas sohasem fog tudni egy lovat üggetésben helyesen összeszedni, sohasem fog tudni egy lovat üggetésben helyesen összeszedni, sohasem fog tudni egy iskola rövid üggetést lovagolni. Ugyanis tanüggetés mozdulatai, behuzott hasa következtében a lónak hátulról előre felé ható üggetés mozdulataival merőben ellentétesek,

a hátsó láb alálépését gátolják. Nincs meg derekának az a rugalmas szilárdsága, ami szükséges ahhoz, hogy a magát visszatartó, tehát az ülés mögé huzódó lovat csizmáival hátulról előre tudja "combjai elé" lovagolni. Ugyanis ülése csak egybevágó segítséghez van szokva: ha combot üt és előzőleg szarát enged az üléssel zavarba jön.

Helyes iskolatartásban menő lovat csak az a lovas tud lovagolni, aki helyesen ül, s ennek következtében helyesen lovagol. Mintahogy egyrésztől nem biztos az, hogy minden szép ülésű lovas helyesen is idomit. Rázós ló végeredményben nincs, csak kevésbé tehetséges lovas. Helytelen az a felfogás, hogy a ló akkor megy helyesen, ha ráz. Ennek az ellenkezőjét állítom, vagyis a ló akkor megy helyesen, ha lovasa kellemesen, otthonosan érzi magát a nyeregben. Az idomítás folyamán elő fog fordulni, hogy az erélyes hátulról előre lovaglás következtében a ló egy-két körön, vagy pár percig ráz, de amint helyesen használja mozgási szerveit, újból kellemes lesz. Ezért kell függetlenül ülni tudni, hogy a rázás alatt is, ami csak átmeneti állapot, lovaglási szerveinket a lovaglásra és ne az ülve maradás elérésére kelljen felhasználnunk, mert ha ilyenkor a ló szájába kapaszkodunk és a szárral egészítjük ki ingatag ülésünket, a lábát helyes viszonylatba letenni készülő lovat ebben meggátoljuk.

A helyes iskolatartásban járó ló nem rez. Ruganyos, acélos és élénk érzés van a hátán. Az az érzésünk, hogy combunk előtt több ló van, mint ülésünk mögött. Combjainkat valósággal oldalára szivja, combjainkba ugyszólván beledagad oldalával. Az az érzésünk, hogy a lóval össze vagyunk nőve, hogy a ló lábával járunk. Ilyenkor a lovas azt érzi, hogy kezei azonosak ülőcsontjaival, hogy ülőcsontjai azonosak a ló hátsó lábaival, hogy a hátsó lábak azonosak a ló szájával, s hogy a ló szája azonos kezeinkkel. Mászóval, hogy a ló egész teste feletti uralmat kezünkbe adta. Ilyen érzés van az engedelmes lovon.

Szärmértéke akkor van a lovasnak, ha sem a végrehajtani szándékolt gyakorlat előtt, sem azután nem kell kezeivel a szárazon azonnal

előbbre, vagy hátrább fogni, a feltétlenül biztos és helyes vezetés biztosítása céljából.

Általános hiba, hogy a lovasok a hasukon vezetnek, nincs szárérzékük. Az ökölnék elől a helye. Mentől idomítottabb egy ló, annál kevesebbszer kell szármértéket változtatnunk és viszont.

Szárat állítani annyit tesz, mint a szárat hatásba helyezni. A szándékolt szármérték elérése után a szárat nem szabad hátrahuzni. Ha ilyenkor még rövidebb szárra van szükségünk, vegyünk még rövidebb szármértéket, de ennek megtörténte után újból vigyázzunk, ne huzzuk hátra, csupán annyi ellenhatást fejtsen ki derekunk, amennyi a szár kitartásához szükséges. Minden szárhatás bázisa a két ülőcsont. A szármértéket a szár állítása után meghuzott derekunk tartja ki. Hibás, ha valaki a szárat leszorított kezeivel állítja, vagy azt nem meghuzott derekával, hanem karizmaival akarja kitartani. A helyesen lovagolt félvisszatartásnál az öklök és a karok csak közvetítő szerepet játszanak, mint a szár folytatása. A félvisszatartás szármértékének a meghuzott ruganyos derék szerez érvényt, az ülőcsontok és az egyenesre igazító combok révén.

A többféle combsegítség közül, melyeket egymástól csak árnyalatnyi különbség választ el, itt csak a két főcsoport képviselőjét említem meg; ismerünk hajtó, vagy léptető és igazító, vagy oldaltható combsegítségeket.

A léptető, vagy hajtó combsegítség rövid ütés a hevederen a csizmával, a vagy sarkantyúval, esetleg pálcával együtt egyszerre. Ezt mindig mint különválasztott segítséget alkalmazzuk az át nem engedő lónál, vagyis ilyenkor előzőleg mindig szárat engedünk és felsőtestünkkel vel megyünk. Az igazító, vagy oldaltható combsegítséget a hevederen, vagy amögött adjuk. A csizmával nyomunk, majd engedünk. Célja a hajlítás végrehajtása, vagy a far vonalra vezetése, vagy annak a megakadályozása, hogy az a vonalról ki ne térjen. Használjuk, ha kell félvisszatartásoknál és oldaljárásoknál. Kissé egybevágó jellege van, ezért vigyázzunk, nehogy túl rövid száron alkalmazzuk.

Általános elvül szolgáljon, hogy a combsegítséget mindig a ló érzékenységi fokához kell mérni, s olyan mértékben kell adni, hogy a szándékolt célt elérje.

Kezdetben erősebben, de amint a ló kezdi megérteni, hogy minden tempóban ütemet kell tartania, másszóval, hogy hátsó lábaival nem szabad elmaradni, finomabban adandó.

Erzéketlen, vagy magukat visszatartó lovaknál combütéssel egyidejűleg felállított vesszővel erélyesen üssünk közvetlenül combunk mögé. Ne felejtünk el előzőleg szárat engedni.

A pótló lovaglásánál a segítségek még ugyszólván kényszerjellegűek. Pl.: mindkét combunkkal addig sebesítjük az ütés ügetés tempóját, míg a ló nem győz tovább ügetni és valósággal belebukik a vágtaiba. Később már félenyi segítség is elég lesz, s így lassanként a segítség kezdi elveszíteni kényszerjellegét. Az idomítás további folyamán a ló magáévá kezdi tenni a segítségeket, s azoknak kényszer jellege teljesen megszűnik. Ezt az eredményezi, hogy a ló agyával megemészti lassanként a segítségek jelentőségét. A segítségeket ne adjuk gyorsan egymásután, mert a ló nem fogja felfogni. Végeredményben a ló a segítségeknek ne kényszerből, vagy félelemből, hanem meggyőződésből engedelmeskedjék.

Az így megemésztett segítségek következetes, évekig tartó türelmes gyakorlása a segítségeket mind finomabbá és finomabbá teszi, így alakul át a segítség "jel"-lé. A jel tehát nem más, mint tulfinom segítség. A jól lovagolt lovat lovasa jelekkel lovagolja. A ló jelekre helyezkedik tartásba, jelre áll meg és jelre indul. A jó jelek csaknem láthatatlanok.

Az éppen lovagolt jármód tovahaladási sebességét "tempó"-nak nevezzük.

A ló lábmozgatásában rejlő mozgékonyt vagy lomhaságot "ütem"-nek nevezzük, vagyis a ló tovahaladását jellemző szorgalmasabb, vagy lustább lábmozdulatok folytatólagos sorozata képezi valamely ló ütemét. Ha a két patadobbanás között hosszabb idő telik el, úgy az ütem lassabb,

ha rövidebb, akkor élénkebb az ütem. Hosszabb lábu lónak lassabb, rövidebb labu lónak élénkebb a helyes üteme. Minden lónak megvan a maga egyéni helyes üteme, melynek élénksége a ló lábhosszuságától függ. Ez az ütem azonos egy bizonyos ló mindhárom jármódjában, csupán a tempó változik aszerint, hogy a ló hosszabab, vagy rövidebbet lép, vagy ugrik.

Az ütemeknek teljesen függetlennek kell lenni a tempótól egy teljesen belovagolt lónál.

Az idomítás kezdetén lévő lónál a tempó csökkentése majdnem mindenkor a helyes ütem lassubbodását fogja maga után vonni. Egy teljesen engedelmes, vagyis átengedő ló bármely jármód, bármely tempójában megmarad a helyes ütemben.

Vagyis az ügetésből rövid ügetésbe veszem fel, csupán a tempót fogja csökkenteni, üteme nem lesz lassubb. Ez úgy jön létre, hogy a tempócsökkentést lépései rövidítésével hajtja végre.

Tehát ügetésben hosszabbak, rövid ügetésben rövidebbeket lép, de mindig ugyanebben az ütemben. Ugyanez vonatkozik a vágóra, a rövid vágóra és a rövidített rövidvágóra is.

Vágóban hosszabbakat, rövid vágóban rövidebbeket, a rövidített rövidvágóban ennél is rövidebb ugrásokat kell tennie, de mindig helyes egyéni ütemében. Így pl.: rövidített rövidvágóban igen lassu tempóban meg a ló, de ugyanabban az ütemben kell ugrania, mint a helyesen lovagolt vágóban. A vágta akkor helyes, ha az egyénileg helyes ütemű rövid vágta vágtaugrásait fokozatosan nyújtjuk, oly módon, hogy e közben a ló ugyanabban az ütemben maradjon, mint rövid vágóban. Csupán tempója legyen sebesebb a hosszabb vágtaugrások következtében. Hibás a vágta akkor, ha a ló a tempó sebesítésével egyidejűleg az ütemet is sebesíti, vagyis lábait gyorsabba szedi fel a földről, mint azt helyes egyéni üteme megkövetelné. Az ilyen ló a tempó sebesítését nem a vágtaugrások megnyújtásával, hanem lábainak a helyes ütemnél gyorsabb mozgásával akarja elérni. Az ilyen hibásan kiképzett ló vágóban kapar, lassan halad, idő előtt kifárad, a lovasának kellemetlen darabos mozgása miatt.

Még egy példát a tempó és az ütem egymáshoz való viszonyának megvilágítására: a lovas rövid ügetésből megállás nélkül átmegy piafféba. Végrehajtásánál a rövid ügetés tempóját fokozatosan csökkenti, s lassanként a tempót teljesen beszünteti, vagyis helyben marad, de az ügetés üteme nem szűnik meg, hanem folytatódik, a ló helyben üget.

Az ilyen ló már teljesen tudatában van annak, hogy az ütem független a tempótól. A ló iskolaszerű engedelmessége abban a mértékben növekszik, amilyen mértékben sikerül a lovasnak comb- és szár segítségével révén megértetni vele az ütem és a tempó egymáshoz való viszonyát. Ennek gyorsabb, vagy lassabb elérése a lovas rátermettségétől és a ló felfogásától függ. Egybevágó segítségekkel azonban sohasem érhető el.

Megkülönböztetünk pótló egyensúlyt - vízszintes, vagy természetes - és iskola egyensúlyt.

Pótló egyensúlyban jár az idomítás kezdetén lévő ló. A lovas és a ló súlypontja az első lábához esik közelebb, más szóval az első lábakon hordozza saját és lovasa súlyának nagyobb részét. A ló az elején jár.

Vízszintes, vagy természetes egyensúlyban jár az a ló, amely úgy a saját, mint lovasa súlyát mind a négy lábán egyformán elosztva hordozza. A vízszintes és természetes egyensúly azonos fogalmak. A ló a legtermészetesebben a ménesben mozog, és ha megfigyeljük, vízszintes egyensúlyban, vagyis mind a négy lábát egyformán terhelve. Köztudomásu a Természetről, hogy alkotásaiban a legteljesebb bölcsesség jellemzi. Nem volna azonban bölcs dolog, ha a természetben mozgó ló súlypontja nem oszolna meg egyenletesen mind a négy lábán. Ez gátolná lábai szabad használatában.

A ménesből befogott vízszintes, azaz természetes egyensúlyban mozgó lóra lovas, vagyis súly kerül. Ez a súly zavart idéz elő egyensúly-állapotában, vagyis a ló az elejére kerül.

Igy jön létre a pótlóegyensúly. A belovaglásnak az a célja, hogy az egyensúlyában ilyképpen megzavart lovat megtanítsuk rá, hogy a lovas súlya alatt is természetes, azaz vízszintes egyensúlyban mozogjon.

Iskola egyensúlyánál a ló és a lovas súlyának nagyobb részét a hátsó lábak hordozzák, az elsők ugyanennyivel tehermentesülnek. A némiképp helyesen megalkotott ló hátsó lába akkor áll helyesen, ha az ülőgumó és a sarokcsont egy függőleges egyenesbe esik. Hívjuk ezt a viszonyt a hátsóláb "alaphelyzet"-ének. Ha a hátsó lábak mozdulatai az alaphelyzettel mint függőleges vonallal, úgy előre, mint hátra egyforma szöget képeznek, más szóval, ha az alaphelyzet a lábinga lengési szögének felezője gyanánt szerepel, a ló vízszintes egyensúlyban mozog. A lengési szög mozgási irányba eső részének csökkentésével, valamint a hátrafelé eső rész növekedésével a ló engedelmességének csökkenése egyenes arányban áll.

Iskolaegyensúlyban mozog a ló, ha a lengési szög hátrafelé eső része mind kisebb és kisebb, míg a haladási irányban eső szög mind nagyobb és nagyobb lesz. Ezen szög növekedése a ló koncjajlításával áll egyenes arányban.

A hátulról előre lovaglás alapvető tétele: a ló lába minden jármód, minden tempójában maradjon ütemben, mert amint az ütem a normálnál lassabb, vagy gyorsabb lesz, a ló engedelmessége ugyanilyen mértékben csökken.

A pótlóval nem kezdetjük el rögtön azokat a gyakorlatokat, amelyek az ütemnek a tempótól való függetlenítését célozzák. A pótló még ezzel sincs tisztába, mint kell a combsegítségére viselkednie. Bele kell nevelni a fiatal lóba, hogy combütésre készségesen azonnal törekedjék, ugorjon előre. A comb tiszteltét nagyra kell benne nevelni. Ezt legbiztosabban úgy tudjuk elérni, hogy mindannyiszor, valahányszor hajtó combsegítséget eadunk, a szárral előzőleg engedünk, s amint a ló a tempót sebesíti, megveregetjük. Olyan pótlóról beszélek, amelyik már erőben van, s amelyik mér három hónapig járt terepen csoportban, s most kezdetét vette az egyéni kiképzés. Ha combot ütők előzőleg engedek, s ha felveszek combjaimmal egyelőre teljesen tétlen maradok, még a far vonaltartását sem kísérelem meg, mert a pótló azt hihetné, hogy hajtósegítséget kapott. Ha az előrehajtó combsegítségére tulságosan reagált, s túl sebes tempót vett fel, igyekszünk lassanként félvisszatartásokkal újból - újból felvételni vele a lassabb tempót, ha azonban a lassu tempó felvételénél az ütemet

is lassítja, hajtsuk megint előre, majd vegyük fel vele azt a tempót, amelyben ütemének élénksége megfelel lábhosszuságának. Ez lesz a pótló "munkatempója".

Hajtsuk mindkét combunkkal mindannyiszor következetesen előre, ha ebbe a már egyszer kipróbált munkatempóban ütemét lassítaná, de mindannyiszor eresszük a combsegítség előtt szarát és eleinte hosszabb, később már rövidebb idő /: eleinte száz, később ötven méter :/ után vegyük fel ismét munkatempóba, de tétlen combokkal. Csizma a ló szőrén. Ezt úgy ügetésben, mint vágásban gyakoroljuk.

Elvül szolgáljon, hogy csak jó erőben lévő olyan pótlóval kezdetjük el nagy körön az iskolamunkát, amelyik combütésre már készen előreugrik, s amelyik hosszabb száron már élénk ütemben mozog. Ha előbb kezdem el, mielőtt még birtokában lenne a pótló eme tulajdonságoknak, nem tud a lovasnak engedelmeskedni, mert ez irányu hiányos ismereteit még a nagy körön való hajlitott mozgás és súlyosbitja. Ez idézi elő legtöbb esetben a sokszor nehezen kiküszöbölhető ferdeséget.

Egy hónap elteltével megkezdhetjük az alábbi gyakorlatot úgy ügetésben, mint vágásban: a pótlóvak munkatempóban lovagoljuk, majd a tempót lassanként lassítjuk, combjainkkal tétlenek maradunk. A pótló a munkatempónál lassubbá vált tempóban kezdi az ütemet is lassan lassítani. Most várjuk ki a pillanatot, amikor az ütem a lovagolt tempóban legjobban ellustul, ami egy-két percen belül be fog következni. Ennek bekövetkezése után engedjük szarát és adjunk mindkét combunkkal egy erélyes, de nem túlságosan felizgató ütést. Amint a ló előreugrik, rögtön veregessük meg.

Harminc-negyven méter után ismét igyekszünk a lovat/tempóba/ munkatempóba venni, s rendezett ütem után 2-3 percig lovagoljunk munkatempóban, majd ismételjük a vázolt tempócsökkentést.

Mint látjuk, ezek a gyakorlatok az ütemnek a tempótól való függetlenítésének kezdeti gyakorlatai. Két-három hónapi gyakorlat után a lovak már kezdik megérteni, hogy az ütem független a tempótól, s ennek következtében tartásba jönnek. Az egyenkénti kiképzés harmadik hónapjában a félvisszatartásokat, vagyis a tempócsökkentéseket combkiisérettel kell egybekapcsolni.

Tehát valahányszor félvisszatartást lovagolunk, combjaink vára-
kozási állásponton vannak a beavatkozásra. Ha ilyenkor a ló pl.
nem követi hátsó bal lábával első bal lábát, vagyis nem marad
"vonalon", hanem hátsó bal lábával balra oldalra tér ki, a lovat
a félvisszatartás alatt balra állítom, s bal csizmámmal kissé a
heveder mögött nyomkodom oldalát, másszóval hátsó bal lábát igyek-
szem vonalra vezetni. Ezt mindaddig ismétlem, amíg a félvissza-
tartás célját el nem érte, vagyis a ló a kívánt tempót fel nem
vette. Hangsúlyozni kívánom, hogy nem egybevágó, csupán igazító
segítségéről van szó, önmaga ellen dolgozik, tehát az a lovas, aki
ilyenkor nyomócomb helyett combot üt a fiatal lónak.

Igy a lovat külön tanítjuk meg a combra való engedelmességre és
ennek természetszerű folyamányaként külön a szár fokozatos tiszt-
eletére. Az olyan ló, amelyiknek nincs helyén a lába, nem tiszteli
a szarát. Ezzel elérjük azt, hogy ha a lónak hajtócomb adok,
az minden keresztül előre fog törni, s ha szarát állítok, nem
megy ellene. Lánaival mindaddig előre fog törekedni a lovas
erre irányuló külön befolyása nélkül is, ameddig lovasa meg nem
állítja. Nem lesz hajtós, mint az egybevágó segítségekkel lovagolt
lovak, melyek csak akkor mennek, ha lovasuk állandó combsegítséget
ad.

Itt csak főbb vonásaiban érintettem a pótló kiképzést, nem térve
ki arra a többi szintén szükséges gyakorlatra, melyekkel kar-
öltve ez a módszer a pótlóból katonalovat nevel.
Azonban ezeknél a gyakorlatoknál is mindig a hátulról előre
lovaglás lebegjen szemünk előtt, vagyis ha hajtok, előzőleg
engedek, ha felveszek, nem hajtok, csak igazítok. A különválasztott
segítségek eredményezik az elengedett, majd pedig az átengedő lovat.

Az előbb vázoltak nem lesznek azonban a valóságban ilyen simán
zökkenő nélkül keresztülvihetők. Szükségesnek tartom tehát, hogy
a hátulról előre lovaglás lényegét részletesebben tárgyaljam,
és pedig egy teljes kora lovagolt lóra vonatkoztatva. Ennek némileg
csökkentett segítségekkel végrehajtott, a pótló egyéniségéhez mért
gyakorlatai a pótló idomítására az előrehaladás mérve szerint
ugyancsak felhasználhatók.

Ha egy némileg helyesen alkotott ló helyes ütemben mozog, akkor a ló hátsó lábának "alaphelyzetéről" előre és hátra eső, a hátsó láb által képzett szöge vízszintes egyensúlyhelyzet esetén egyforma, másszóval a ló alálép.

Az ütem lassubbodásával együtt jár a hátsó láb alaphelyzetétől hátrafelé eső szög növekedése, ennek következtében az engedelmesség csökkenése, a ló kijön a tartásból, ugyanis a hátsó láb elmarad, nem lép alá.

Ebből következik, hogy a némiképp helyesen alkotott ló ha helyes ütemben mozog, hátsó lábaival nem marad el, alálép, tartásban marad, vagyis engedelmeskedik. Az alapvető idomítás, másszóval a pótlókiképzés célja a lóba belenevelni azt a meggyőződést, hogy hátsó lábaival ütemben kell maradnia minden körülmény között, bármilyen tempóban. Az ütemet a lónak végeredményben öntudatosan, a lovas erre irányuló külön meg-megujuló, vagy éppen állandó segítsége nélkül is meg kell tartania.

Nagy hiba, ha a lovas a tartásból kijött lovat hajlításokkal, leszorított kézzel, hátraleptetéssel, mélyen vezetett feszítőzablával, vagy a zabra riszálásával, cupfolással, ide-oda való apró hajlításokkal, vagy éppen a nyak, vagy a tarkó pálcával való ütögetésével akagja tartásba kényszeríteni. Ha a ló ilyen mesterséges segítségek következtében mégis tartásba jön, ez nem lesz helyes tartás, a ló csak hamis kráglit fog csinálni. Elmaradt hátsó lábak mellett csupán nyakával veszi fel a tartást megközelítőleg külső formáját. Arról, hogy lova csupán hamis kráglival megy, a lovas következőkből győződhetik meg: merev a háta, vagy lomha, vagy tulsebessen jár, hátsó lábai elmaradása következtében nehezen fordítható, megállásnál, megindulásnál, jármódváltoztatásoknál kijön a tartásból, szűkebb fordulatoknál nem tud lábrakapni, ennek következtében nemcsak hogy a tartásból megy ki, de el is viszi lovasát a fordulattal ellentétes irányba, vágtaban szár ellen megy, s csak nagy nehezen tudja lovasa lassubb tempóra birni.

Mindez a hátsó láb elmaradásának, vagyis a hátsó láb mesterséges megakasztásának a következménye, mit az eredményez, hogy a merev lovat egybevágó, s még ráadásul durva segítségekkel lovagolta lovasa.

Hogyan kell tehát helyesen, maradandó módon hátulról előre szárhoz lovagolni a lovat ?

A tartásból kijött lovat helytelen hajlításokkal tartásba kényszeríteni, ugyanis az ellenkezés oka abban rejlik, hogy a ló elmaradt hátsó lábaival. Hiába hajtogatom, lábait hátul hagyja, így hát a hajlítások hatástalanok. Levegőt hajlitunk mindaddig, ameddig a hátsó lábak az alaphelyzethez viszonyítva elmaradnak /: a hátsó szög nagyobb lett! :/. Helyére, jobban mondva helyes viszonylatba /: minkét szög egyforma :/ kell hoznom a hátsó lábakat, hogy hatalmamba kerüljenek.

Hogy tudom ezt végrehajtani? A hátsó lábak előre lovaglásával. Hogyan tudom ezt legzavartalanabban végrehajtani?

Ha kiküszöbölök minden olyan befolyást, ami a hátulról előre fele való lábmozgást meggátolja. Tehát amint a ló kijött tartásából, megmerevedett, magát a zablára felakasztotta, de amellettt tempóban maradt, vagy azt lassította, azonnal szírat kell engedni és két erős combot ütni a hevederen, felsőtesttel pedig velemenni. Az olyan lovat, amelyik a tartásból való kijövetelkor még el is akar rohanni, előbb meghuzott derékkal, hordozott kezekkel, annyiszor kell felvennünk, amíg el nem érkezik egy pillanat, amikor engedni tudunk annélkül, hogy a ló különösebb módon elrohanna. A két comb ezalatt a hevederen vár, s ha a hátsó láb a félvisszatartások közben a vonalról letér, azt az oldali combnyomásokkal /: nempedig ütésekkel :/, s a szárral való azoldali állítással igyekszünk vonalra vezetni, s vonalon tartani. Ez a pillanat egy viszonylagosan lassabb tempóban fog bekövetkezni.

Az elmaradt hátsó lábak miatt azonban nem lesz az az érzésünk ilyenkor, hogy ez a pillanat maradandó állapot, hogy ez a kereset egyensúlyhelyzet. Ki kell tehát ezt a pillanatot használnunk és adjunk kétoldali erélyes combütést a hátsó lábak előrehozatala céljából. Előzőleg teljes szárszabadságot kell adni. A lovat egy kör előrehaladottabb, előrehaladottabb lovat félkör után felveszünk az előbb vázolt szár és igazító combsegítség kísérettel a ló munkatempójába.

Hogy melyik jármód munkatempójába tud a ló leghamarabb a legkönnyebben tartásba jönni, az teljesen egyéni. Ha a munkatempó elérését célzó févisszatartások következtében a ló nem jön tartásba, mert üteme újból lassabb lett, vagyis lábaival nem lép alá, a már említett módon újból előre kell azt lovagolni. Ezt az eljárást mindannyiszor megismételjük, amíg a ló tartásba nem jön, vagyis a tempócsökkenés dacára megmarad helyes egyéni ütemében, vagyis alálép. Nem szabad azonban az itt leírt segítségeket gyors egymásutánban adnunk, mert a ló nem tudja megemészteni. Az előre hajtó combsegítség ne kövesség igen sűrűn egymást. A ló így lassankint rá fog jönni, hogy minden tempóban önállóan ütemben kell maradnia a lovas segítség nélkül is. Ez eredményezi a biztos tartást, melynek apróbb hibáir a lovas combjával is ki tud majd javítani, mert a ló erre lett nevelve.

A tartásból kijött lovat oldaljárásokkal sem lehet helyes tartásba hozni. Ha sikerül is, csak addig érzi a lovas a lovat hatalmában, amíg az oldaljárásban mozog. Amint a lovat egyenesen vezetjük, ez az érzés fokozatosan csökken, majd a ló megint kimegy a tartásból. Ugyanis a ló nyakával azért csinált kráglit, mert oldaljárásban az oldaljárás és a léptető combok dacára elmaradt hátsó lábával nem tud ellenkezni, kényszerhelyzetben van. Hiába használja a lovas ilyenkor combjait, a hátsó láb nem fog helyremenni, s a combok hibás hajlítást fognak végezni tudni.

Amint a lovat egyenesen vezetjük lassacskán kijön a tartásból, mert megszűnik a kényszerhelyzet. Mivelhogy az oldaljáráshoz szírat kell állítani, ez a tartásból kijött ló elmaradt hátsó lábát még hátrább kényszeríti, s az oldaljárás csak nyakát hozza időleges tartásba.

Előre kell tehát lovagolni fent vázolt módon ezt a lovat is, s majd ha tartásba jött, azután lehet vele oldaljárásokat lovagolni, oldalirányu hatékonnyátétel céljából.

Újból előre kell lovagolni, ha oldaljárások közben nehézséget támaszt.

A tartásból kijött lovat hátraléptetéssel sem lehet tartásba hozni. Mint tudjuk, a ló azért ment ki a tartásból, mert a

hátsó láb alaphelyzetétől hátrafelé eső szög nagyobb lett, mint a mozgási irányba lévő. Ha most egy ilyen lábviszonylatu lovat hátraléptetnek, az a rossz lábviszonylat, ami az előbb előre mozgott, most hátrafelé fog mozogni, de az alaphelyzettől hátrafelé eső szög ugyanakkor marad, mert még nem lett felkeltve a lóban a hátulról előre törekvési ösztön. Így nincs ami megakadályozza a lovat abban, hogy hátramozgás közben lábát olyan hátra ne tegye, mint azt akarja. Ebben a lóban nincs felköltve az az ösztönös törekvés, ami hátsó lábait úgy előre, mint hátramozgás közben hátulról előre szárhoz tartaná. Előremozgás közben elmarad, hátralépés alatt pedig elszalad testétől hátsó lábaival, vagy ha ezt kényszerhelyzete következtében nem teheti, megfeszített háttal és merev csánkokkal csupán koncból mozogva lép hátra.

Ilyen kényszerhelyzet, pl.: gyors megállítás és azonnali hátraléptetés. Inkább lovagoljunk hátulról előre a már említett módon. Hátraléptetést pedig csak akkor gyakoroljunk ha lovunk már szokászerűleg mozog tartásban.

A tartásból kiment lovat nem hozhatjuk helyes tartásba sem fenytő zablával, sem leszoritott kézzel, sem a zabra ide-oda mozgatásával. Ez mind kényszereszköz, épúgy, mint a rövid martingál. Az így tartásba hozott ló hamis tartásban mozog, s lesi-várja a pillanatot, mikor bujhat ki lovasa kráglizó befolyása alól.

Ugyanis ez módjában van, mert hátsó lába a krágli dacára még mindig el van maradva. Az ilyen ló pár nap alatt kitanulja a lovas "fogásait" s ez a lovas és a ló közötti állandó harc alapját képezi, melyet a lovasnak minden nap meg kell vivni a hátsó lábaival nem lépő lovával. Lovagoljunk inkább hátulról előre a vázolt módon, a lovas és a ló kedélye is meg fog javulni, az ellenkezés okának megszűntével.

Az aki a tartásból kiment lovat úgy akarja újból tartásba hozni, hogy vagy nyakát, vagy tarkóját lova lópálcával ütögeti, az a lovas tagadja azt az alapigazságot, hogy a ló akkor engedelmes, ha hátsó lábaival engedelmes. Az ilyen lovas tehát a hátsó lábak helyett a nyakra fekteti a fősúlyt, pedig lova milyen hálás volna, ha ehelyett hátulról előre lovagolná.

Előfordul, hogy a külső formára tartásban lévő ló szívósan szárellen megy, annélkül, hogy látszólagos tartásából kijönne. Ennek oka ugyancsak a hátsó lábak elmaradásában rejlik. Az ilyen lovat a körülményes hajlitgatások mellőzésével erélyes combokkal a vázolt módon hátulról előre kell lovagolni mindannyiszor, míg fel nem veszi magát. Ne felejtsük el, hogy a combütés előtt a szírat kell engedni. A félviisszatartásoknál pedig fokozott mártékban ügyeljünk a hátsó lábak vonalon tartására.

Leggyakoribb eset az, hogy a lovas a tartást elérendő lovat lépésbe veszi, elől kitart és hátul sarkantyuz. Ez merőben ellentétben áll a lóval szemben támasztott követelményekkel. Ugyanis a lovas idáig arra tanította lovat, hogy ha combsegítséget as meginduljon, szóval mozogjon a lábával. Most pedig a szárral kitartva nem hagyja lábait mozogni, megakasztja azokat. Így a lovat lovasa kétségbeejti afelől, hogy vajon helyesen engedelmeskedett-e ő ezideig akkor, amikor combsegítésre lábaival mozogni kezdett. Ha a lovas lovat pár hétig ilyen segítségekkel lovagolja, a ló hátsó lábai teljesen ellustulnak, a ló megmerevszik és érzéketlenné válik. A kapott egybevágó segítségeket úgy könyveli el, hogy ezentul a combsegítésre nem szabad lábát megmozgatni, hisz ezt lovasa sem engedi. Ilyenkor jönnek azután a ló tartásban hozatalát célzó különféle mesterfogások, melyek mind egybevágó jellegűek, s csak a ló engedelmességi készségét rontják. A hiba csirája ott gyökerezik, hogy a lovas tulkövetel lövától. A ló még nincs arra megtanítva, hogy az ütemet bármely tempóban, és lépésben is megtartsa. A ló még nem tudja az ütemet a tempótól függetleníti, mert ha tudná, a kitartott szírak és a léptető combok következtében feligazodva egy előre meghaladottabb ló pedig piaaffirozni kezdene. A javítás módja tehát megint ugyanaz: hátulról előre lovagolni, és a vázolt módon megtanítani a lónak hogy az ütem független a tempótól. Többször láthatjuk, hogy a tartásból kijött, vagy szár ellen menő lovat lovasa mind kisebb és kisebb körre veszi, azt gondolva, hogy ezáltal a ló megszűnik szár ellen menni.

Ugyanakkor azt is láthatjuk, hogy mettől kisebb lesz a kör a lovas a szárát annál jobban huzza, s a ló belső hátsó lábát annál jobban hátrafeszezi, s így azt a mozgásból kikapcsolva valósággal három lábon megy. Így vonja ki belső hátsó lábát az "előről hátrafelé" történő lovaglás helytelen befolyása alól. Így csak a lovat rontja lovasa, tönkre teszi lábait. Az ellenkezés csirája itt is az elmaradt hátsó lábokban gyökerezik. Be kell tehát szüntetni a kiskörözést, s nagy körön a lovat a vázolt módon eréjeseen hátulról előre kell lovagolni.

A tartás állandósítására szolgál az alábbi gyakorlat: tartásban menő lovat rövidvágtaiban lovagolunk. A rövidvágta tempóját lassan rövidítjük, a rövidítés közben elfogunk érkezni körülbelül két kör alatt arra pontra, ahol aló a tempórövidítés következtében a vágta ütemét lassítani kezdi. Ebben a pillanatban lovagoljuk mindkét combunkkal erélyesen előre, míg a vágta tempóját el nem érjük. Most lassan vegyük fel a lovat belső állításban a külső szár ütemszerű félvisszatartásaival annyiszor, hogy a rövidvágta tempóját elérjük. Rövidvágtaiban lovagoljuk egy-két kört, majd lassítsuk újból a tempót. Ha a ló a tempó lassítása közben ütemét ismét lassítja lovagoljunk megint előre a fenti módon, ha ellenben a ló a tempó lassítása dacára ütemben marad állítsuk a lovat a körre, szüntessük be a külső szár ütemszerű félvisszatartásait, engedjük a száron egy-két cm-et, veregessük meg a lovat, s maradjunk tétlenül ülve. Másszóval vitessük magunkat a lóval, vagyis ne lovagoljuk. Most a ló önálló tartásban megy magától.

Ugyanez a gyakorlat értelemszerűen vonatkozik az ügetésre is. Ezek a gyakorlatok idővel a ló átendegetségét eredményezik. Igen hasznos ezeket 5- 10 percre megismételni.

A lóláb tömegének tehetetlenségi előrelendülése vágtaiban a legnagyobb, ügetésben kisebb és lépésben még kisebb. A láb tömegének tehetetlenségi előrelendülése segítségünkre van az előre lovaglásban.

Ebből láthatjuk, hogy mivel a lépés a legkevésbé lendületes jármód, a lépésben való iskolatartás a legnehezebb, úgy a lovas mint a ló szempontjából.

Lovagoljunk lépésben hosszú száron. Mindaddig léptessük a lovat hosszú száron apró combütögetésekkel, míg élénk lépésütemben nem megy. Ez az ütem egyenlőre kissé élénkebb lehet a ló egyéni üteménél. Ezután lassan állítsunk szárat, s rövidítsük a ló lépéseit. Combunk közben csupán a hátsó lábak vonalommaradásán öröködik. A lépésrövidítést nem hajlításban, csupán állításban hajtjuk végre. Arra az oldalra állítjuk a lovat, amelyik hátsó lábával legszivesebben letér a vonalról. Ha a ló a lépés rövidítése közben ütemét nem lassítja önmagától fog tartásba jönni a lépést rövidítő szárhatás és a hátsó lábait vonalra igazító combhatás /: nem pedig léptető combhatás :/ következtében. Ha a ló a lépésrövidítés közben lassabb ütemet vesz fel, vagyis üteme ellustul nem szabad a zt egybevágó segítségekkel kijavítani akarni. Ilyenkor szárat kell engedni, s két erélyes combütéssel fel kell lábait ébreszteni. Egy-két kör alatt a lovat lépésbe vesszük, s a gyakorlatot ismét hosszuszáron élénk ütemű lépésben kezdve megismételjük.

Ha olyan lovat lovagolunk, amelyik lépésbentartás nélkül elsieti az ütemet, valósággal elviszi, nem szabad azt gondolni, hogy ennek a lónak elég sebes lévén az üteme, helyén vannak a lábai. Ez a ló nem jár helyes ütemben, ez elgurul és pedig azért, mert a hátsó lábai elmaradnak. Nagy tévedés volna tehát azt a lovat csupán félvisszatartással lovagolni tétlen combokkal. Így sohasem érnénk vele célt. Az ilyen lovat meghuzott derékkal és hordozott kezekkel annyiszor vegyük fel, ahányszor ez szükséges ahhoz, hogy szárat tudjunk neki engedni egy pillanatra annélkül, hogy különösebben elrohanna. Ebben a pillanatban kell két erélyes combot ütni, természetesen a teljes szárszabadság biztosítása mellett. Egy-két kör után vegyük a lovat a szükséges állításban megint lépésbe. A felvétel alatt a combok a ló hátsó lábainak vonalontartásáról gondoskodnak, de nem léptetnek. A nyugalom helyreállta után a gyakorlatot megismételjük. A ló hajlamossága esetén gyengébb combsegítségekkel.

Ha azonban a ló a hajtócombtól ideges lesz, ne szüntessük be a gyakorlatot, folytassuk azt ugyanolyan erősségű combsegítségekkel, ugyanis a ló azért ideges ilyenkor a hajtó combsegítségétől, mert rájött arra, hogy valahányszor erélyesebb combsegítségekre idegességet szinlel, a lovasa beszünteti azokat. Ez, a szinlelt idegességet is javító eljárás azonban csak különválasztott segítségek esetén vezet eredményre. Kitartott szárazon a ló még idege-
sebb lesz, ugyanis nem tud hova lépni. Amint a ló tartásba jön, nemszinleli tovább az idegességet.

Általános elvül szolgáljon: két előrehajtó combsegítség között mindig vegyük fel a lovat az éppen megfelelő jármód munkatempójába, s csak ennek megtörténte után lénkítsük ujából a hátsó lábakat, feltéve, hogy ez szükséges az ütem lassubbodása miatt.

A lovardamunka megkezdése előtt lovagoljuk lovunkat 5-10 percig hosszuszáron. Ez alkalmat ad a lónak, hogy orrával a föld felé közeledve, hátával nyújtózkodjék. Ez a teljes kinyújtóztatás a ló csukló gyakorlata.

Hajlításoknál fontos, hogy a ló belső válla homoru legyen. Ennek elérésé^{re} az oldaljárásokat és a hajlításokat úgy lovagoljuk, hogy a belső szárral a ló belső vállát a menetirányba vezetjük. Vagyis, jobbkézre való hajlításnál félbalra előre, balkézre való hajlításnál pedig féljobbra előre vezetem a ló belső vállát, s ennek következtében homoritok, a belső szárral. A lovas ügyeljen arra, hogy az egyszerű oldaljárásoknál a haránt átellenes lábak pontosan kövessék egymást, hogy céljuknak a ló oldalirányban való hajlékonyá tételének megtudjanak felelni. Hiába, ha a ló a diagonális vonalról hátsó lábával akár a külső, akár a belső oldal felé kitér. Amint a ló kijön a tartásból hajtsuk azonnal előre, azért, mert hátsó lábával elmaradt. Nagy hiba volna ilyenkor a hajlítások ismételt erőltetésével a tartást kikényszeríteni. A ló csak nyakában engedne. Helyes hajlítást csak független és feltétlen ülve maradás tud eszközölni.

Lusta lóvat nehezebb, jó testalkatu, élénk vérmérsékletű, vagyis menős lóvat könnyebb helyes tartásban lovagolni. Ugyanis, míg a lusta lóban fel kell kelteni a menőkedvet, addig a menős lónál ez már adva van. Így a menős lónál ugyyszólván csak a hátsó lábak vonalonvezetésére kell gondolni. Az ilyen ló önmagát lovagolja.

A ló felkantározásának ideje akkor érkezik el, ha egy kézbevett csikózablán szokásszerűleg tartásban marad, s az abróbb támaszkodási hibákat lovasa csupán combjával is ki tudja javítani, valamint a lóval, egykézzel való vezetés mellett minden jármódból tartásból megtud állni. A fesztőzabla csak kényelmi eszköz, nem arra szolgál, hogy a tartásban menni nem akaró ló fejét leszorított kezekkel a zabla erősebb hatását kihasználva lekráglizzuk. A fesztőzabla célja az egykézzel való vezetés megkönnyítése, szóval hadicél.

Fejtegetéseim végére érve azt a tanácsot adhatom minden lovas bajtársamnak, hogy mielőtt lóval bármi mást kezdene, tanítsa meg azt a vázolt módon helyes tartásban járni. Helyes tartáson felépülő munka a lovas állandó megelégedésére és a ló haladására szolgál. A helytelen munka következtében ki nem küszöbölhető támaszkodási hibák végig fogják kísélni a lovat egész életén lovasa legnagyobb bosszuságára. Fejtegetésemben megkíséreltem vázolni a helyes előrelovaglás lényegét, Ne haladjunk el az itt lefektetett elvek mellett, tegyünk párhónapi kísérletet, meglátjuk, eredményre fog vezetni. Az elmondottak 100 %-os tanulságai az iskolalovaglást érintik, de kiveheti belőle az ugrólovas is a neki szükséges gyakorlatot, mert az ugró lónak is alapvető kelléke az engedelmesség.

Jegyezzük meg, hogy csak egyfajta lovaglás van, a jó lovaglás, s ez a hátulról előre lovaglás.